

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Питання фінансової безпеки та її складових є надзвичайно важливими для будь-якої країни. Це обумовлено сучасними вимогами до сталого розвитку економіки, які вимагають від держави активних глобальних дій, пов'язаних із широким спектром реформ, що неможливі без належного фінансового забезпечення. Фінансова безпека повинна бути гнучкою та швидко реагувати на зміни, викликані внутрішніми та зовнішніми загрозами. Неефективна фінансова безпека може призвести до дестабілізації державних фінансів, що, в свою чергу, може викликати виведення капіталів за кордон, девальвацію національної валюти, кризу платіжного балансу, збільшення бюджетного дефіциту та державного боргу. У процесі розвитку економіка будь-якої країни зазнає значних змін, зумовлених політичними, технічними, технологічними та соціальними факторами. У сучасних умовах забезпечення фінансової безпеки є однією з ключових складових фінансової політики держави.

Актуальність дослідження зумовлена тим, що узагальнення наявних проблем щодо підвищення рівня фінансової безпеки виявило недостатність комплексних досліджень у цій сфері, особливо в умовах війни.

Фінансова безпека держави має і внутрішній, і зовнішній аспекти. Щодо зовнішнього, то це, насамперед, фінансовий суверенітет країни, незалежність національної фінансової системи від впливу міжнародних фінансово-кредитних організацій і транснаціонального капіталу. Проте стверджувати про цілковиту фінансову незалежність в умовах глобалізації не зовсім коректно. Адже на фінансову систему країни впливають процеси фінансової глобалізації, що посилюються у світовому співтоваристві. Відтак проблема фінансової безпеки сьогодні виходить за національні кордони. Зростає рівень інтеграції та консолідації фінансових ринків, масштаби мобільності капіталу та посилюється інтенсивність його обігу [1, с. 8].

Забезпечення фінансової безпеки держави можливе завдяки функціонуванню певного механізму. Механізм забезпечення фінансової безпеки держави – це система нормативно-правового, організаційно-інституційного забезпечення, методів та важелів впливу суб'єктів фінансової безпеки держави на її об'єкти з метою своєчасної ідентифікації, нейтралізації, захисту загроз національним інтересам у фінансовій сфері [1, с. 9].

Отже, фінансова безпека держави – це стан фінансової системи, що характеризується збалансованістю та якістю сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг. Вона проявляється у стійкості до внутрішніх і зовнішніх негативних загроз, здатності захищати національні фінансові інтереси, а також у забезпеченні достатнього обсягу фінансових ресурсів для всіх учасників господарської діяльності та населення. Це, в свою чергу, сприяє ефективному функціонуванню національної економічної системи.

Фінансова безпека учасників фінансового ринку визначається комплексом заходів, спрямованих на систематичний контроль їх зовнішнього та внутрішнього середовища з метою виявлення та оцінки дестабілізуючих факторів і загроз, які можуть вплинути на їх нормальне функціонування. Основними сферами, на які впливає фінансова безпека держави, є бюджетна сфера, грошово-кредитна сфера, страхування, небанківські фінансові послуги та фондовий ринок.

Стан фінансової безпеки країни завжди характеризується певним набором показників, кожен з яких має своє граничне (найменше чи найбільше) значення, яке встановлено залежно від стану економічного розвитку країни. Відхилення фактичного значення від нормативного свідчать про необхідність профілактики або усунення причин, що їх зумовлюють. Відповідно до Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, до індикаторів фінансової безпеки України входять шість груп показників: банківська система, безпека небанківського фінансового ринку, боргова безпека, бюджетна безпека, валютна безпека, та грошово-кредитна безпека. [2, с. 29].

З викладеного вище можна зробити висновок, що під фінансовою безпекою держави слід розуміти надійно захищену фінансову систему країни від внутрішніх і зовнішніх загроз, котрі заважають ефективному використанню її фінансових ресурсів в інтересах людини і суспільства в цілому. Забезпечення фінансової безпеки держави повинне базуватися на системі комплексних, широкомасштабних державно-політичних рішень та вироблених напрямів державного управління, яке використовує якісний фінансовий інструментарій для забезпечення стабільності та ефективності фінансової системи. Також важливо захищати економічні інтереси держави, регіонів, підприємницьких структур, установ, організацій та громадян у сфері національних та міжнародних фінансів, розвивати спроможність країни реалізовувати фінансову політику та нарощувати фінансовий потенціал для успішного виконання завдань і функцій в умовах посилення фінансової глобалізації та воєнного стану національної економіки.

Оскільки фінансову систему забезпечують такі елементи, котрі мають вплив на стан фінансової безпеки, як бюджетна, банківська та податкова системи, а також фінанси підприємств і домогосподарств, що діють в країні в період війни, доцільно забезпечити такі заходи:

- постійне бюджетне фінансування основних галузей військово-промислового комплексу та оборони за рахунок спрощеного, але стабільного правового механізму оподаткування державних та приватних підприємств;

- проведення стабільної монетарної політики;

- спрощення правових засад ведення бізнесу та відкриття малих підприємств, при забезпеченні систематичного надходження податків до доходів бюджетів всіх рівнів, оскільки звільнення від оподаткування створює неможливі умови для їх наповнення [3, с. 145].

Література

1. Марченко О. М., Пушак Я. Я., Ревак І. О. Фінансова безпека держави: навч. посібник. Львів, 2020. 356 с.

2. Ганзюк С. М., Драй О. О. Загрози фінансовій безпеці України. *Modern Economics*. 2023. № 38. С. 28–33. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/38-2023/hanziuk.pdf>.

3. Коробцова Д. В. Правове забезпечення фінансової безпеки держави в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2022. № 2. С. 141–146. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/261779/258188>.

УДК 336.14:352.07

Демидюк Тетяна Василівна, Матрушенко Олексій Олексійович,

здобувачі вищої освіти

Луцький національний технічний університет (Україна)

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ З МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ: НАПРЯМИ ФОРМУВАННЯ

В сучасних умовах децентралізації в Україні зростає роль місцевих бюджетів у фінансуванні соціальної сфери, яка є основним інструментом забезпечення належного рівня життя населення, соціального захисту та розвитку людського капіталу. Фінансування соціальної сфери з місцевих бюджетів включає витрати на охорону здоров'я, освіту, соціальний захист та інші важливі напрямки, які безпосередньо впливають на якість життя в громадах.

Формування ефективності фінансування соціальної сфери з місцевих бюджетів потребує цілісного підходу, що враховує як раціональний розподіл ресурсів, так і прозорість управління витратами. Основні напрями включають наступне.

1. Оптимізацію фінансових ресурсів:

– залучення додаткових джерел фінансування: гранти від міжнародних організацій, інвестиції приватного сектору, державні субвенції на розвиток соціальної сфери;

– розширення місцевої податкової бази: розвиток місцевого підприємництва, підтримка малого та середнього бізнесу створюють основу для збільшення доходів бюджету;

– ефективний податковий менеджмент: зменшення податкових втрат та оптимізацію збору місцевих податків.

2. Цільове фінансування та розподіл ресурсів:

– аналіз потреб населення: виявлення реальних потреб громади допомагає спрямувати ресурси на найважливіші сфери, як-от охорона здоров'я, освіта, соціальний захист;

– пріоритетність фінансування: формування списку пріоритетних програм для фінансування відповідно до потреб населення і стратегічних завдань місцевого розвитку;

– застосування програмно-цільового методу: програмний підхід дозволяє чітко визначити мету, завдання і кінцеві результати, що забезпечує більш точний розподіл фінансів.

3. Контроль за використанням коштів та звітність:

– розширення системи моніторингу та аудиту: впровадження ефективних інструментів аудиту і моніторингу витрат соціальної сфери на рівні місцевих органів влади;

– підвищення прозорості використання коштів: регулярна публікація звітів, онлайн-інструменти для відстеження витрат допоможуть громадянам контролювати та розуміти, як використовуються місцеві ресурси;

– розвиток громадського контролю: залучення громади до процесу контролю витрат, що підвищує відповідальність місцевої влади.

4. Підвищення ефективності управління:

– підготовка та навчання кадрів: підвищення кваліфікації місцевих працівників та навчання новітнім методам управління, включаючи цифровізацію, що дозволяє підвищити ефективність роботи;